

Rila Neofita az európai felvilágosodás kontextusában.

Helyszín: Neophyt Rilski sírja.

Minden nemzeti kultúrának megvannak a maga hősei és aszkétái. A Neofita Rilski az új bolgár kultúra fejlődésének egy egész szakaszát személyesíti meg. Érdemei vannak a közoktatási mozgalomért, az új bolgár iskoláért, az irodalomért, az irodalmi nyelvért. Ez a felvilágosodási mozgalom ugyanis az egyik legfontosabb szerepet játszotta a nemzettudat éréseinek erőteljes gyorsítójaként, befolyásolta az egyházi függetlenségért folyó harcot, és segítette a bolgár nemzet elismerését az Oszmán Birodalomban. Egyesíti az eddig széttöredezett népi erőket az utolsó döntő csatára – a politikai felszabadulásra – való felkészülésben. Példája az európai nemzetek és a magyarság képzettségi szintje.

És mivel a megtörtént kulturális forradalom középpontjában a felvilágosodásért, az új bolgár iskoláért, az irodalomért és a nyelvért folytatott küzdelem áll, nyugodtan definiálhatjuk a forradalom zászlóvivőjének hazánkban az új bolgár nyelv első megalkotóját. Irodalmi nyelv - Neofit Rilski. Konstantin Irechek 1882-ben elismerte Neofita Rilski jelentőségét Bulgária kultúrtörténetében, és a "bolgár írók és oktatók pátriárkájának" nevezte.

Neofita Rilski a bolgár újjászületés azon szereplői közé tartozik, akik lenyűgöznek bennünket átfogó érdeklődésükkel, végtelen kemény munkájukkal és önmegtagadásukkal, magas erkölcsiségükkel és megalkuvást nem tűrő képességükkel. Olyan ember, aki szellemi és alkotó erejét közel hetven éve egy rendkívül nemes célnak szenteli. Alkotó hatása a bolgár értelmiségiek több generációjában is fellelhető.

Még Nikola Benin is, aki 1793-ban született Banskóban, fiatalkorában voltak olyan pillanatok, amelyek a szellemi és intellektuális megnyilvánulások iránti hajlamára utaltak, amelyek nyomot hagytak a bolgár kultúrában. Első iskolai ismereteit paptól kapta, aki pap volt.

1806-ban a híres festőnél, Dimitar Zografnál kezdte meg tanulmányait. Amikor a tanára úgy döntött, hogy elhagyja Banskót, és elmegy a rilai kolostorba ikonokat festeni, az ifjú Nicholas szeretett volna vele menni és ikonfestőnek tanulni, de apja nem engedte. Aztán Nikola elszökött otthonról, és utolérte tanárát. Vele együtt elment a rilai kolostorba, ahol egyes szerzetesek szerint részt vett a „végítélet” megfestésében. Amikor Dimitar Zograf befejezte munkáját a kolostorban, tanítványa nélkül távozott. Nicholas novícius lett Prohigumen Hierotei alatt. Apja tiltakozik, mert fiát már híres festőnek látja. De aztán beleegyezik, azzal a feltétellel, hogy a fiatalembert a jóváhagyása nélkül nem nevezik barátnak. 1811-ben azonban Hierotei apja tudta nélkül kezdeményezte újoncát, és Nicholas felvette a Neophyte nevet.

Évekig tartó kemény munka kezdődött. A fiatal Neofita a kolostorban az egyházi szláv nyelvtant tanulta. A melniki és a velesi görög iskolákban tanult, majd a rilai kolostor tanára és prédikátora lett. Itt továbbra is folyamatosan és szisztematikusan önképződik, ezért tartják az egyik legkultúraltabb és legtehetségesebb szerzetesnek. 1828-ban szamokovi Ignác metropolita

Neofit Rilát vette titkárának, de nem sokáig. A következő évben a metropolitát megölték. Egy török gyilkos szadzimusától megdöbbsent Neophyte megteszi első irodalmi kísérletét, verset ír a meggyilkolt nagyvárosnak. Neophyte Kazanlakba, majd 1834-ben Bukarestbe ment. Aprilov és Palauzov küldte oda, hogy az épülő gabrovói iskolába készüljön tanításra. 1835 elején megnyílt az iskola, melynek első tanára Neofit Rilski volt. Bevezette a kölcsönös tanulás módszerét, világi szellemben nevelte végzettjeit. Három évvel később, 1837-ben Koprivshtitsa abban a megtiszteltetésben részesült, hogy két éven át vendégül látta a tekintélyes pedagógust. Ám a koprivshtitsai fejedelmek arra kényszerítették, hogy hagyja el a gyönyörű szubbalkáni települést, és térjen vissza a rilai kolostorba.

Sok városból érkeznek hozzá levelek. Mindenki ég a vágytól, hogy eljöjjön hozzájuk, hogy megvilágosítsa őket. A legkitartóbbak azonban Stara Zagora népei. Betűt betűre írnak - lelkes, magával ragadó. Egy újonc nem tud ellenállni a megható könyörgésnek és meghajlásnak. 1846 áprilisában Stara Zagorába ment, de nagyon rövid időre. A rossz iskolai körülmények nem biztosították számára a normális pedagógiai tevékenységet, és arra kényszerítették, hogy ismét visszatérjen rilai "csend otthonába".

1848-ban, amikor meghívták a Halki-szigeti Teológiai Iskola Szláv Nyelvek Tanszékének átvételére, ismét elhagyta a rilai kolostort. Négy évet töltött ott, és oktatási céllal szláv-görög szótárt állított össze. A szótárt Konstantinápolyban nyomtatták "Krisztomatia szláv nyelven" címmel. Ma, 160 évvel később ezt a művet még mindig használják. 1852-ben a neofita ismét visszatért a rilai kolostorba, ahol a tervezett szeminárium tanári és rektori felkérése ellenére élete végéig ott maradt. A könyvmunka magába szívja Neofitot, kizárólag vele él. 1860-tól 1864-ig átvette a rilai kolostor vezetését. Rilski neofita, aki tanárnak és írónak született, nem változtatott hivatásán. Erősen elkötelezett irodalmi törekvései iránt, később elutasította a neki felajánlott nagyvárosi rangot.

Az apát mindenki szereti és tiszteli. Az ország különböző részeiről hívták meg tanárnak. Tanácsot kérnek tőle az iskolaépítéshez, az írástudók elküldik neki kéziratokat véleményéért. Mindig készséges, figyelmes és bölcs mentor, tapasztalt és fáradhatatlan tanár. Egy újonc azt adja az embereknek, amire a legnagyobb szükségük van – a felvilágosítást és a tudományt. Racionalista nézeteivel szilárd alapokra helyezte az iskolai oktatást - bevezette a kölcsönös tanulás módszerét, új tantárgyakat vezetett be, amelyekkel jelentősen bővítette tanítványai tudását, örökre elvetette a régi sejtrendszer skolasztikáját, dogmatizmusát.

Abban a hitben, hogy az oktatást kell előtérbe helyezni, Neofit Rilski összeállította és 1835-ben kiadta a „Kölcsönös tanulási táblázatokat”, amelyeket azóta is az iskolai oktatás irányítására használnak. Munkája egyben az első komolyabb "bolgár nyelvtan", amely nemcsak a bolgár nyelv nyelvtani sajátosságainak szisztematikus kifejtése miatt érdekes. Ennek bevezető részében vagy az ún. részben a szerző kifejti nézeteit az irodalmi bolgár nyelvről, és polemikus résszel védekezik. Rilski újonc támogatja az irodalmi nemzeti nyelv létrehozását, amely az összes bolgár jövevényszóra jellemző általános törvényszerűségeken alapul. Másrészt azonban Neofit az egyházi szláv nyelv bizonyos jegyeinek és formáinak megőrzésének szükségességét

is hangsúlyozza. Így olyan nyelviskola alapítója lett, amely nem hagyta figyelmen kívül sem a különálló bolgár dialektusokat, sem az egyházi szláv irodalmat tükröző nyelvi formákat.

A Neofita Rilski a nyelv grammatikai és lexikai sajátosságai iránti érzéke elsősorban lexikográfiai érdeklődéséből fakad. 1819-től élete végéig egyetlen álma volt: összeállítani és kiadni egy bolgár nyelvű szótárt. Neofit közel hatvan éven át egy bolgár-görög szótár elkészítésében dolgozott. 1875-ben megkezdődött a nyomtatása, de a beköszöntött viharos idők miatt kiadatlan maradt ez a több éves, a bolgár és a görög nyelv gazdagságát felölelő, egy tehetséges nyelvész alkotó lángját évtizedekig tartó mű. .

Neophyte könyvmunkája nemcsak a „bolgár nyelvtanból”, a „kölcsonös tanulási táblázatokból” és a szótárból áll. Neofit Rilski más eredeti és lefordított művek szerzője, mint például a "Rövid és világos prezentáció", "Szolgálat Joanna Rilski életével", "Krisztomátia a szláv nyelven", "A bolgár rilai kolostor leírása" stb. Ezekben nemcsak az egyházi, hanem a világi jellegű problémák is szóba kerülnek. A rilai Neofyt által 1840-ben Izmirben kinyomtatott evangélium fordításának különleges értéke van az ébredés szempontjából. Óriási érdeklődés fogadja. Ezt bizonyítják a reneszánsz olvasók és írók értékelései. 1875-ben, hat évvel halála előtt Neofit Rilski kiadta a „Bolgári szótárat egyházi szlávról és görögről tolmácsolva”. Ő hagyta ránk az első bolgár földgömböt is, amely ma a rilai kolostor kolostormúzeumában található. A bolgár pap 1881. január 4-én halt meg a rilai kolostorban.

Neofit Rilski olyan ember, aki ma is felkelti a pedagógusok, nyelvészek, írók, történészek, teológusok érdeklődését, mert a reneszánsz enciklopédikus szellemével, nemes alkotói késztetéseivel él. Néha az idő nagy távolsága, amely elválaszt minket az eseményektől és a művészekről, nem teszi lehetővé, hogy átérezzük és teljesen megértsük jelentőségüket és nagyságukat. Ezért jó felidézni kortársaik értékeléseit. Neofita Rilszkit tanítványai és munkatársai az első bolgár felvilágosítónak nevezték.

A rilai Neofita sírja a rilai kolostorban, a Boldogságos Szűz Mária születése templomának hátulján található. Maga a síron elhelyezett emlékmű és dombormű művészi értéket és a bolgár tanárok kegyhelyét képviseli.